

РАДА

ГАЗЕТА ПОЛІТИЧНА, ЕКОНОМІЧНА І ЛІТЕРАТУРНА

ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.

РІК П'ЯТИЙ.

Адреса редакції і контори:
у Київі, Велика Шідвалина вул. д. 6,
біля золотих воріт

— Телефон редакції 1458.

— ТЕЛЕФОН ДРУЖБІ 1069.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА РІК 1910

[table]

артилю не пропаде ві одва копійка. Таке довір'я до артилю, на підставі добросовісного виконання артилю своїх обов'язків, в основу необмеженого кредиту, який має тепер артиль. Але тепер тає твердо стоять справа артилю, що вона старається все брати за готівку і користується кредитом тільки в виключчих випадках. Тепер артиль має на своїм складі запас матеріалу на 3,000 карб. Велику запомогу в конкурсній з підрядчиками дає артиль її парова сушка лісус, особливо виручає сушка пля зіомою. Для цієї справи в спеціальний будинок, куди кладеться і може сушитись разом цілі вагони лісу — переважно дошок. Який бу сировий матеріал не був, — через неділю вимають з сушки вже хороший, сухий, здатний до всякої роботи.

Цікаво в цій артилі ще й те, що вона цілком провадить до життя і здійснює артильний принцип до кінця. Артиль це не тільки має спільну майстерню, де всі працюють гуртом і мають спільні всі струменти для роботи, але вони наймають разом і помешкання, скільки покоїв, і там разом і живуть — мешкають. Мало того, вони мають там спільну кухню, спільну куховарку (жінку артильщика), що варить на всіх і обід, і вечерю, і снідання, грі воду на чай. І от вони не тільки мешкають, але й харчується — снідають, обідають, вечерують і чай пить — все разом, гуртом; через те їм обходить все життя — удержання помешкання і харч дуже дешево. Напр., всі харчі коштують по 2 карб. 30 коп. на душу в тиждень і то ж при стражній дорожній сучасній, та ще в такому великому місті, як Одеса. За майстерню вони платять 700 карбованців, а за помешкання для себе 300 карбованців, всього — 1000 карбованців. Треба заважити, що артильщики живуть в Одесі без родин, які перебувають дома по селах, щоб дешевше коштували, і там провадять сельське господарство, одержуючи запомогу від артильщиков. Цікаво теж занотувати і те, що ці артильщики, як твердо переконані кооператори, дбають про те, щоб сіяни зерна кооперації і в селах, де живуть їх родичі. Між іншими обернулись до мене з проханням запомогти Ім'я аснувати там в селах товариські крамниці та кредитові товариства.

Однак та непомітно працюють та роблять свое діло робітники артильщики, природні і свідомі кооператори — несуть далі ідею кооперації до народів мас і словом живим і що наголовінне і ділом, — своїм власним прикладом живої та сильної організації своєї ж спілки на підставі мінної свідомості.

Сидів я за столом між артильщиками і огава думок обслю мою душу. Якось мимо волі перевісся думкою до давно минулого. Згадалася 17 січня 1894 року — день організації і початку існування першої спілки. Згадалось все, що довелось пережити. Пригадалось те лихо — всяки перепони, які на дорозі спілки нас з артильми, згадались наші невидимі для людей муки, страшна ворожнеча, яку доводилося терпіти і з правого і з лівого боку. Пригадалось як вороги не співлялись ні перед якими, дуже не гарними засобами боротьби з артильми, а легкою душою навіть обливаючи їх поміямі. Пригадалось пережити сумні та тяжкі часи для кооперації, коли на неї дивилися погано поступові елементи з по-гордою і трохи не візирають. Треба було все це перетерпіти, пережити в інвиразно мукою, але з твердою вірою в чистоту і святість і велику силу і будучість ідеї кооперації. Ця віра не давала впасти духом і надавала силу для дальшої тяжкої при даних соціальних і політических умовах роботи. Але все це пережито і про старе, минуле не варто й згадувати: тим більше, що поруч з сумним, стілько було дорогих бевзінних хвилів в справі і роботі спілок, стілько радощів, віхів великої морального задоволення приносилася під робота, що справа дала зможу переживати хвиліні справжнього великого застя, які закривали якоюсь собою цілком все лихе, все смутне, що було на дорозі спілок. Дивися я на ювілярів-артильщиков, на їх славні енергії і сервозони обличчя, на їх могутні фігури, од яких відеють і не аби якою силою, і мимо волі подумав: винесе робочий народ на своїх могутніх плечах кооперативну справу, своїми сильними руками здергить П і не даст упасти. З таким народом не страшно нічого, не школа віддавати йому силу і душу, він винесе і край, і історію на чисту дорогу. Радісно було дивитись, що уже виробляються життіві свідомі кооператори в народі, і що свідомі кооператори в робочому люду — сельського і міського — це та місця і надежна основа, на якій тільки може твердо стати і розвиватися кооперативна справа.

Микола Левітський.

На катеринославській виставці.

Загальний вигляд виставки досить гарний. Свіжу людину вражають величезно поставлені павільйони коло воріт, і садочки, ставок з мостами та острівцями, багато прекрасних — зводівських павільйонів, машин, скель в увіглияла каменю, будівлі всіх стілів і розміру. Ліворуч чути піхання двигунів та лякання заліза, видко дим та рух людів — це промисловість українська по-

ставила на показ свої вироби, не покидала компітів та заходів. Праворуч — велено і теж тісно та повно людей і будівель. Ось хліб та пшениця в полі, там он за садочком худобу видко, густо й ту павільйонів з машинами та виробами вже хліборобськими. Тут, в сельсько-господарській частині прокинулося життя і рух тільки у вересні і для нас тут найбільше цікавого.

Відділ заводської промисловості, шахтарського діла та будівельної уміlosti влаштовано дуже старанно і потрібно. Є що тут оглядати, в чому повчиться кожному спеціалістові, є що придбати для своїх потреб, аби працювати краще. І хліборобських машин та знаряддя багато тут виставлено; хлібороби уважно одвідують відділ, переглядають знаряддя і вчаться один у одного як ставитись до машин у господарстві і якими в них користувати. На жаль тут здебільшого машини хліборобські дороги і складні, не здатні для менших господарств. На цьому відділі нам синітися довго не випадає, бо необхідно докладніше розглянути правішу половину виставки — хліборобську.

Найсправжнє хліборобство — польове господарство — на виставці показано на хлібоборобстві — на виставці, що задовільнила хлібора не може. Хто з хліборобів іде єдиною думкою довідатись як краще хазяють люде, як порають полові рослини, той побачить, що про це або мають подбати на виставці, або пороскидано відомості таки по усіх усюдах. Правда, адубти працюють пробних полів в діаграмах та в числах зважують чимало на стінках місця, малонки, скляночки з верном, клунки з добірним зерном у поміщицьких господарств, велики овочі рослини всяких — все це давно звісне і воно нокорисне. Ніч я через те, що не говорить про користь од таких сортів, од того по-рання. Як і здавна познавали люде, замовчують економічний бік справи, не виявляють справжніх видаватків на свою порання, а коли хто й скаже (от як п. Харитоненок) дві слів про те, що тильки скаже цим, що йому пудерна лістівка не по-прості, але і це такої ваги, що без неї і значення всіх заходів коло скотарства на виставці помітно зменшується.

Хазяїські птиці призначено на виставці окреме місце, досить прости, і гарне. Це відділ — один з найновіших. Багато пород курей, головніші породи качок та гусей. Значну частину місця одведене голубам — неодмінним експонатом наших сельсько-господарських виставок. Тут теж немає відмінної місця окремими експонатами, немає відомостей про поширення птахівництва, про прибути, про спровадження птиці, пір'я, ляль. І через те, що цей відділ має вигляд занадто автентичний, виставочний. Годилося б і по-мешкання (хоча б моделі) поставити і про кормлення та корма подбати, що піднести значення виставки як показаного господарства.

Відділ пасінництва теж невеликий, в ньому бере участь всього скільки душ; половизу зайняв не цікавий "музей" учителя — пасінника, трохи експонатів подало категинославське товариство пасінницьке, в деякі американські машини, і зовсім нема книжок та часописів пасінницьких.

Тута-ж, коло пасінництва в другій кімнаті рибальство, інкубатор і тут ті речі, що відповідають за охайному, багатою сортів пшеничників, соргас і хлібів. Оде тепер на корні пшеничника, сорго, озимина та трави кормові; хліб ярі та озимі, звичайно, вже вбрали врожай поставлено в снонах так, щоб видко було головині висновки в праці польського пробного поля. Це американське поле дуже гарно показує хліборобські заходи практичних "яків" і його оглянуло та цікаво розпитувало багато наших хліборобів. От коли б в написах зразкових та гарних хазяїсть так було виставити — і технічні роботи, і випробовані роботи добре можна було б цим пропагандувати.

Пими увагами що до полеводства можна, здається, і обмежитись. Ця справа для того, хто й досліджує по праці пробних полів та станції, може й гаразд впорядкована, але кому нема часу та зможи росшукувати числа та стовиці на діаграмах, кому кортіло б знати більше про становище у нас на півдні хліборобства — тому виставлених зразків та відомостей буде мало.

Більше місця на виставці має скотарство та вироби од цього хліборобського вжитку, що в кожнім роком набирають у нас все більшу вагу. Багато всякої худоби на-показ та на продаж напевно; адаптика везли скотину вже заазадігді і вигодувану і виконану — на виставку. Тут знов доводиться заскунти роспорядникам, що вони не зуміли притягти поглядів, щоб можна було визначити становище в краю скотарства. А то привезли величезні украйнські волі та корів одговданів і зовсім не звичайних, в сіменітської, голландської, вільштермарської породи тварів, а зовсім нема відомостей про поширення їх, про економічну здатність для нас і про метізацію, настільки у нас поширену. Знов таки нема тих безпороцистих корів місцевих, нема звісних у нас "німок", з яких часто відібрата вдається дуже гарна худобина. Так само і за відомостями про скількість худоби на півдні України, про занепад всякого роду худоби, про заміну робочих волів кіньми — треба лістів десь на стіну та придивлятись на діаграмах, де й не все для цього потрібне надібати можливо.

Щоб потім не звертатися до рогатої худоби, скажу скільки слів про молочарство на виставці. Є невеликий павільйон молочарський, де крім двох сепараторів, зразків масла, сиру та струменту трохи — нічого більше немає. Нема пояснень що до перероблювання молока, ні лекцій, а ні пропаганди; а охочі одвідвали чимало, всяки поради дуже адаптично. Де-які півоток павільйонів, поставлені фірмами, що спорудили сепаратори, докінчують занадто бідний відділ, такий цікавий у нас останніми часами. На властупувані цього від-

ділу ще дужче як на скотарстві відбилися випадковість, а якою ззовсім експонати і розміщені на виставці. Що прибуло, де сіло, там і є і треба його найти та гарненькю розглянути, щоб хоч трохи справу собі а'євати.

На виставці південно-українські можна було сподіватися доброго, великого відділу вівчарства, бо ось нещадно це славилася ступова Україна — отарами овець. Тим часом ми маємо трохи меріносів, трохи чуткунів, що менш каракулів та англійських мясних і скілька ків! Як знаєте, а цього дуже не багато. Де-як — спита — ти місцеві вівці простіші: чиганські, чушки, сокальські, рештливські? Іх немає, бо місце на виставці дорого, а подбати про цю галузь скотарства, мабуть, никому.

Свій привезено більше, але все візможні ясно стоять, що газета й книга пошили на село, через що відомість є пізніше крестьянъ... а газета до свійських штук чорних англійських (беркширів) і зовсім нема звісів місцевих бібліотек земства, які відомо, ніяких, опріє свої, не висиллють. Звичайно і в колишніх українських дослідниках земської "Газети" К-ну" виважалася "крамола", бо ж він давно вже зажовів в безсилії злобі проти українства. Нормальна дослідниця людина коли не скаже такого абсурду, що, мовляв, "малоруська газета являється синонімом політического сепаратизму і яскравої "львової" окраски".

Цікаво також було б запитати "Кiev" — які пропонував би він, як би земське справоздання надркували проти українські земства учительів (розуміється, коли б очі одна така звіяла була поступила до земства)?

Чорносотена газета, очевидно, бажає од земського справодавця підтримки фактів і фальшивання справжнього становища шкільної справи на Україні, а не правдиво об'єктивності.

— Справа Путяти. В "Утр'ї" надруковано кореспонденцію з Парижу, де говориться, що Бурцев заявив кореспондентові, на че б то провокаторша Путяти видала йому свого товариша на відомство із поширенням.

— Справа Путяти. В "Утр'ї" надруковано кореспонденцію з Парижу, де говориться, що Бурцев заявив кореспондентові, на че б то провокаторша Путяти видала йому свого товариша на відомство із поширенням. Це відомий громадський діяч і письменник, вчитель московської гімназії Віктор Стражев. Довгі роки він був поважною особою в московських літературних і політических колах, зібрав броши на користь революціонерів, улаштував лекції, реферати і т. ін. Він знов появився в Москві, скрізь являється і все знов. Разом з цим Стражев служив в охороні. Як відомо, прихильники Стражевів вважають обвинувачення це бездоказовим. У Стражевів видавалися під псевдонімом "Лук'ян" і ображенок. По обрахунку на будівлю має бути витрачено 322.082 карб. Потрібно додомлюючи про це, попечитель просить розрахувати будівлю не пізніше слідуючого будівельного сезону.

— Трамвай на Прорізній ул. Правління київського городського трамвая звернулось в городську управу з проханням дозволити приступити вагони по Прорізній уліці. Городська управа почала клопотатися перед губернським правлінням, що воно обізвало по-нову лінію і одкріло по їй трамвайний рух. Губернське правління одкало, що й без оглядання видно, що правління трамваю не виконало деяких умов, на яких дозволено було проводити лінію по Прорізній ул. і через це не можна дозволити приступити по їй трамвайним вагонам. Правління трамваю не справляє зроблених хиб, а подав в управу все нові прохання одкрити на Прорізній ул. трамвайні рухи.

— В гімназії Плетньової. Позавчора п. Плетньова сказала ученикам, що буде закривати гімназії. Їсть тутка, що з міністерства одержано телеграму, із якою відповідає. Хто буде головою педагогічної ради — невідомо. Директор 5-ї пічеської гімназ

припасів, на станціях буде побудовано залізно-бетонні і каменні пакгаузи з цементними, асфальтовими і каменними підлогами.

◆ Холера на Київщині. За уесь час холерної поширеності на Київщині захворіло 6.228 душ, умерло 2.465.

◆ З Київщиною. Напад. Вночі 20 січня, про що вже писалося наша газета, в с. Вітатеві, кіровського повіту, зроблено було напад на дім селянина Микити Торопця. Подробиць цього нападу такі. Дім Торопця з двох сівильців та кухні. В одній сівильці Торопець спав в жінкою, а в другій—жівка Торопцевого брата—Наталка з своїми дітьми, в кухні найнім Микита.

Коло 11 години вечора Наталка прокинувася і почала годувати мале дитя. В цей момент у вікнах загурактіло. Ряма вилетіла і вікном улізло два чоловіки в електричним ліхтарем. Вони простилися в кімнату, де спав Торопець. Наталка почала кричати. Торопець прокинувся, встав і на порозі зустрівся з розбійником, який наставив револьвера в груди і скажено промовив: „Стій, давай гроши!“ Торопець птахнув розбійника і подався до кухонних дверей. За ним в темряві погналися розбійники, почав стріляти і поранив Торопця в ногу. Торопець вискочив у вікно і наробив крику. В цей момент підійде до його розбійник і став стріляти. Цей раз Торопець він тяжко поранив у спину. Торопець дішов до тібу, переліз через ноги і впав у рів, де знайшли його сусіди. А в темний кімнаті метушився розбійник і не знаходив дверей. До його прибіг його товариш з електричним ліхтарем і крикнув: „Тіка!“ Обидва вискочили з хати і зникли.

В цьому нападі, як виявляється, брали участь три грабителі. Всі вони були в маскарах і в револьверами. Видно, що вони знали, що недавно Торопець продав пару волів за 214 карб. і хотіли їх пограбувати. Торопець привезли до Кирилівської лікарні в Київ. Становище його тяжке. Розбійників і досі ще не знайшли і не знають, хто вони такі.

◆ З Волині. Арешт. „Волинь“ пише, що в Житомирі заарештували вчителя гімназії і етапом одправили в Петербург.

◆ До заколоту в семинарії. Через те, що заколот в житомирській духовній семинарії минулого 1909 року був аразком для заколотів і інших семинаріях, синод призначив сувору ревизію.

◆ Пожежа. 11 січня увечері однієї зі причини виникла пожежа в селі Велюни, ровенського повіту, яка знищила 100 селянських хат та багато повітів то-що. Становище селян тяжке.

◆ З Чернігівщиною. Школа. В с. Дровдові, ніжинського пов., одкрили 4-х класову школу; поки-що прийнято до школи 54 хлопчики, і 17 дівчат.

◆ З Полтавщини. Самогубство. 16 січня в м. Вепарі, гадяцького пов., в дому свого племінника Ф. Чалика почесилась вдова одставного капітана, О. В. Корсунська, 47 років, бо не було з чого жити.

◆ З Харківщини. Привітання бердінському університету. На свято столітнього ювілею бердінського університету харківський університет послав професора Зомера, якому доручено прочитати на святі привітання харківському університету на латинській мові. Привітання кінчиться такими словами: „Харківський університет посилає свої побажання, щоб університет у Бердіні проістинув ще ряд ківів на славу германського народу, любімий всім освіченим світом“.

◆ З Катеринославщини. Український хор на виставці. В неділю коло української хати на виставці співали хорами та різдвищами народних пісень. Різні співи привели до хати багато слухачів. Є чутка, що хор буде співати 26 січня, 1 жовтня і в день закриття виставки.

◆ Нещастя. В селі Енакієві трапилося нещастя. Маленький хлопчик, трохи років, одна дитина в батьків Емеріхов, грався на двері пляшечкою. Тут стояла діжка з водою. Пляшечка впала в діжку. Він хотів дістати, але перевернувся вниз головою і залишився.

◆ Воєнний суд. „Южн. Заря“ пише: 15 січня тимчасовий oddіл одеського воєнно-окружного суду в Катеринославі засудив селянина Гаврила Григоровича Ларкіна до категорії на штраф років за належність до злочинної партії, яка ставить своїм завданням заведення нового ладу в дереві.

Того ж дня розбіралі справу міщанки Васі Хазанової 16 років та Ельки Горілкі 15 років. Їх обвинувачували за належність до закордонної злочинної партії анархістів-комуністів, які домагаються змінити в Росії державний лад і завести незалежні товариські комуни, а для цього ставлять завданням вбивства, напади на інституції та приватні особи.

Суд засудив Хазанову на 3 роки до тюрми, а Горілкову виправдав.

◆ Українці в Галичині.

Український народний театр у Львові. В неділю відбулося у Львові свято одкриття першого стального українського „людового театру“ під „покровом“ тов. „Руська Бесіда“.

Театр цей буде грati поки-що

тільки по неділях і у Львові, але агодом, в міру придбання сталінських сил для театральної дружини, буде давати вистави частіше і виїжджати з виставами на провінцію в ті місцевості, куди не доїздить теперішній народний театр.

На перший раз вибрано стару п'єсу „Ой не ходи Грицю“.

Зали „Гвозді“ вже перед годиною 7-ої заповнілася. Публіка вітала аматорів бурею оплесків. Од імені тов. „Руська Бесіда“ промовляв делегат о. Туркевич.

Сама вистава пройшла досить гладко. (Нар. Слово).

Акт обвинувачення проти українських студентів віддано цими дніми до друку у бурею оплесків. Од імені тов. „Руська Бесіда“ промовляв делегат о. Туркевич.

Сама вистава пройшла досить гладко. (Нар. Слово).

УКРАЇНЦЯМ на УВАГУ! С. П. Б. КРАВЕЦЬ А. Г. МАТЛІН.

13-1726-10

ФОРМИ

всіх шкіл і воєнні. Має великий вибір закордонного краму

для цивільного уборання.

Фундуклієвська, 40. Приймає замовлення на

◆◆◆◆◆ Виготовляє по замовленню українське національне уборання. ◆◆◆◆◆

ції не дозволяє ції голоти очікувати в залі 3 класу. І от, іноді в негоду, мусить заробітани лежати на дворі.

Такі самі порядки і в залі I та II класу нашої станції. Туди селянин не може зайти підуть газети в кіоскові. Дуже сумно від таких порядків.

ЩЕРБИНІВСЬКІ ШАХТИ (на Катеринославщині). На наших шахтах всіх робочих буде тисяч за три. Є у нас бібліотека служащих, але книжки з неї можна брати тільки вищим служащим, починаючи в директора, і кінчуючи писарями, а шахтарям, котрим саме та книжки потрібна, не вдаються, бо, мовляв, вічого не втнуть вони. Через те їй темрява тут така страшна. Нема такого тижня, що не було вбитого на смерть, або прибитого до смерті. Куди Ім темним іти, як не в шинок, а тоді, звісно, що виходить.

Була у нас і холера влітку. Як почала тоді холера косити, то по 10 чоловік в день. Лікарі і почав чати на вечірніх вібраціях, як ветергтися від холери. Та тільки півночі було, бо холера вже косила людей, і сіно.

Є у нас і клуб. При йому є місце для спектаклів. І от 18 січня ставили там "Без вини виноватих" Островського, "По модньому" Старницького. Грали так, що й слухати соромно було.

Помітно, що люди цікавляться в нас українською літературою, бо, між іншим, виписують "Ліг.-Наук. Вістник" у читальні. Як не погано, а все ж таки краще, ніж було років п'ять тому.

ДОНЩИНА. Розкопки Танаїса. Розкопування старого Танаїса (VI—I ст. до Р. Х.) ведеться що-літа вже третій рік. А. А. Міллером в дорученні Імператорської Археологічної Комісії, в окопиці станиці Елизаветинської, як раз на Довському Гирлі (Ростовський Округ Донщини).

Донська дельта уявляє в себе чимало островів, скрізь помережауваних, як тут кажуть, ериками, протоками та мугастями. Всі ця низина по-росла очеретом та осоковою. От тут, серед болот та пісків, стояв славно-звісний колись Танаїс, що, по словам Страбона, був найбільшим торожицем греківським племенем Пантікапеї (Керч). Зараз руїни того Танаїса мають досить величний вигляд. Перший насич обмежує площу в кілька десятин; другий в середині першого, значно менший, панує над усією містиною (акрополь). Одним боком городище виходить до болота, яке було колись судоходною рікою. По над цим болотом насича городища має до 3-х—4-х сажнів вишку. Розкопування городища довело, що це був величезний колись город (кріпость і місто), спалений огнем, аруйнований до щеняту і занесений піском. У глиб на 1½ сажні усі площа городища уявлалася з себе так званій "культурний штих", з дикого каменю (навезеного вдалека), черепці з покрівом, черепців і інших прикмет колишнього життя.

Від самого городища тягнуться на далеку просторій рядки великих і маленьких могил, як виявилось, однієї доби в городищем. Розкопуваннями могил дало дуже багато цінного матеріалу греко-варварської, так званої скифської культури. За три роки розкопування (кожен рік не більше двох тижнів самої роботи) були найдені такі речі: два золотих мечі (акінаки), золота грівна (манька) в 2 фунти ваги, золотий ріг для вина (рітон) дуже багато золотих пляшок великих і маленьких, всі багато орнаментовані т. зв. "звіриним орнаментом". Бронзові та заливі панцири, пороблені на візрець рибачої луки, бронзовий пледом, тисячі бронзових стрілок, заливі спісни, дротики, ноожі і т. д. Вагатий інвентар життя: бронзові дверця, кільца, спиральні браслети, сережки і інші дрібні речі з золота, електрона, бронзи, а звідка і срібла. Тисячі ріжнобарвних намистин склянин, з пастою та інкрустованих. Викопали кілька десятирічок великих корчаг в двома ручками (амфор) з грецькими написами та таврами, чимало дрібної червоної та чорнолакової кераміки викині з орнаментом, а звідка в малюнками людьми.

Уесь цей матеріал, разом з керамикою, поступає в Імператорський Ермітаж. В останнім томі "Ізвістій" Імпер. Археологічної Комісії уміщений докладний одгорт про розкопування 1908—1909 рр. з фотографіями найкращих річей. Розкопування Танаїса ще не можна вважати викінченим, бо зосталося ще дуже багато з розкопаних могил; тимчасом розкопки кожного року дають щось нове.

Г. БЕРЕЗІВ (на Тобольщині) В. Г. Березові в скількох старинних пам'ятниках. Між ними "почесне місце займають гармати з поміткою: 1740 р. Але ці гармати валиються на березі річки Сос-

ви в багноці, кругом обросли бур'яном і нікому не потрібні. Прислані ці гармати в Березів ще в XVIII в., коли він вважався якоюсь фортецею і коли було завоювати цей край, краї остіків, вогулів, самодів і досі ще наївідких людей. Було тут і городське постянне військо, яке повинно було покорити всіх ворогів. Військо це—козаки; скасували його у 1881 р. "за ненадобностю" і переписали козаків у березівські міщане, а в ІХ місці завели із регулярного війська "містную команду".

Раніше весною стрічали першого параду вистрілом в одвірі з гармат, та в 1908 році п розірвало і, як не потрібні для цього діла, їх покинули в грязюці.

Тут могла грава А. Остермана, який тут був на засланні, і дочки Меньшикова, молодої Петра II. Та ї ці могили, як і гармати, обросли бур'яном і кругом "мерзота запустіння".

Березів—це город привілейованих чиновників, як його називали—бо тут чиновники мають великі привілеї: 2 роки за 3, побільші жалування, "пособіє", і дуже велике, на вчення дітей—од 100 до 360 карб. на кожну дитину в рік, коли вона доживає до школівного віку. За винятком 2—3 чиновників, народить все поступовий. Живут заможно. Власна землі (крім усадебної) немає в кого, а все обчесяке. Землі дуже багато.

Коли обіцяли тобольський губернатор березівський повіт, то зробив одно таке розпорядження: хто з засланців поїде на рибальство, то б то на заробіткі, і хто з засланців не одержав вперед за місяць казенних грошей на харч, тому не давати на час "пособія", бо, мовляв, перші на рибальстві і без того зароблюють. Рибальство ж багато засланцям чимало не дало, бо більшість з їх поїхала ловити по Сосні оселедці, яких цього літа через дуже малу воду зовсім мало. Одна артиль за два місяці забородила тільки 72 коп. на чоловіка. Оці то рибалки живуть у хазіні в борг і не одержують вперед грошей, бо живуть далеко від тих місць, де можна їх одержувати, а беруть гроші за все літо—авесінні і, коли риба ловля не дає їм заробітку, то вони цими грошима і росплачуються. І от тепер, як тільки не роспорядження увійде в силу, то багато засланців опиняться в прикордонні становищі: грошей нема, а треба заплатити свої борги. Де-хто через які інші причини не вспівався грошей вперед, а брав увесь місяць у крамаря в борг, а тепер не знає, чим росплатитись.

Подібачив п. губернатор, що на одному засланців була чистенька ситечка сорочка, і була дуже недоволеній, коли дівідався, що цей засланець має "пособіє". Входить, засланець, і починає ходити замуровані, обдергі. Що далі, то все скрутніше жити тут засланцям. Нових сюди не присильяють, а цих потрохи перевозять в другі повіти. На цю зім'ю зостанеться в повіті не більше 150 чол., а раніше було душ 400.

Листування редакції.

Озера. Дописувачі. З останнього дописа взяли тільки те, що підходять інтересне. Того дописа, що Ви про його питаете, в редакції не було.

Переда. 694. Адреса "Рідного Краю" така: Кіев, Мар-Благовіщенська 101.

Полтава. Мик. О. Прислана рецензія неінтересна для газети. Присмайлі—про видатні спектаклі.

П. Степан. Адреса "Укр. Голоса" така: Америка (Сьюеро-Америк. Соєднені Штати) Winnipeg, Man. Box 36—26. "Український Holos" для хвального товариства "Запорожська Січ".

Справочний оділ.

Календарі відомості. П'ятниця, 24 вересня. Св. првч. Фекла, прп. Кондрат та Никандра. Сх. сон. 6 год. 7 хв., зах. сон. 5 год. 28 хв. Театр "Грамотності"—"Мірле Ефрос".

Редактор Вал. Галевич.

Давидець Є. Чикаленко.

ОПОВІСТКИ. Бувший вчитель шукає посади в конторі або другої. Має атестат. Прорізна, 2. "Волна" П. Демчуку, для М. С. 2.1771-2

Шукаю посади управляючі або бухгалтера в маетках на Вкраїні. Має атестати. Адр.: Чернівець, Нов. г. 3-1744-3 Олександру Сумнівичу.

Студ.-правник останнього курсу, зл. добре матем., слов., латину, шукав роботи. Адр.: Панівська, 9, кв. 11, я. М. (ацтовно). 5-1752-5

Не кури!

Хто хоче залишити кути, тому даром висилає проспект, де зазначено, що позбутися од цієї школової звички. Москва, Бутырська застава, Серп'євський пр., д. 11, кв. 44. П. КОМІСАРЕНКО. 10-1686-7

Шлюбні розлуки

(бракороз. діла)

і карти (уголовні) справи веду, складаю ділові відповіді; про взаємн. і всіног. діл. про видачу жінкам окремого праве на проживання, присліпки до громад, олізни, алєїц., і касап-скарті по всіх справах, прохан. в Нікосії Ім'я—Поради іног. лист. більш дурно. Прийм. щодн. з 3—7 г. удейн.: А. Туржанський. С. Банкова ул. д. № 8, кв. 2. 100—1542-60

Видавництво "ВІК".

Нове видання:

Байки Л. Глібова.

Видання 7-ме, з малюнками.

Ціна 30 коп., на краю паперу 50 коп.

Склад видання в Українській книгарні, Київ, Безаківська, 8. 00—1588—33

ВИЙШЛА з друку друга збірка

"ВІЛЬНЕ СЛОВО".

Вийш. видруковано твори 13 авторів.

Продается як Кіевські книжарні.

Також виписати можна з г.

Радомисля, на Київщині, пошт. ящ. 29.

Контакт 30 к. з перес. 1 1/2 збірка—

50 к. з перес. 5-1660-2

50 к. з перес. 5-1660-2